

לב להבין

הבנה ועיון
במקרא
על סדר
פרשת השבוע

גיליון פ"ג
פרשת וארא
תשפ"ב

לב הדברים

ביאורי
מקראות

וַעֲתָה שְׁלַח הָעֵזוּ אֶת מִקְנֶךָ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לָךְ בַּשָּׂדֶה כָּל הָאֲדָם וְהַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יִמְצָא בַּשָּׂדֶה וְלֹא יֵאָסֶף הַפִּיטָה וַיֵּרֶד עֲלֵהֶם הַבָּרָד וּמָתוּ: (ט, יט)

יש להבחין שזוהי המכה היחידה שבה ניתנה למצרים האפשרות להתכונן לקראתה ולהינצל ממנה. ואכן – יש כאלו שניצלו זאת כמו שאמר הכתוב 'הִירָא אֶת דְּבַר יְדֹה מַעֲבְדֵי פְרָעָה הַנִּיס אֶת עֲבָדָיו וְאֵת מִקְנֵהוּ אֶל הַבָּתִּים'. ויש להבין משמעות העניין.

והנה לפני כן אמר לו משה בשם ה' – 'כִּי עָתָה שְׁלַחְתִּי אֶת יְדֵי יָאֵה אוֹתָךְ וְאֵת עֲמָךְ בְּדָבָר וּתִפְחַד מִן הָאָרֶץ; וְאוֹלָם בַּעֲבוּר זֹאת הָעֲמֻדָּה בַּעֲבוּר הָרָאָה אֶת כָּחַי וּלְמַעַן סִפֵּר שְׁמִי בְּכָל הָאָרֶץ'. היינו שלא בא רק לנצחו ולגבור עליו, שהרי ברגע אחד היה יכול להמיתו. אלא המטרה היא להוכיח ידו החזקה, שהוא לבדו בעל כוח וגבורה בעולמו. וכדי לבטא עניין זה באה מכת הברד להוכיח להם – שאין לה' עניין להמיתם ולפגוע בהם, אלא די בכך שיווכחו בגדלו ובידו החזקה.

וְאֵתָה וְעַבְדֶּיךָ יִדְעֵתִי כִּי טָרָם תִּירָאוּן מִפָּנַי יְדֹה אֱלֹהִים: וְהַפְשָׁתָה וְהַשְׁעָרָה נִפְתָּה כִּי הַשְׁעָרָה אָכִיב וְהַפְשָׁתָה נִבְעַל: וְהַחֲטָה וְהַכְפָּסֶת לֹא נָפוּ כִּי אֲפִילַת הַנֶּה:

רבים תמהו מה מצאו את מקומם הפשטה והשעורה, החיטה והכוסמת – בתוך תוכחתו של משה לפרעה.

אבל נראה שהביאור בזה הוא פשוט. שהרי אמר לו לפני כן 'כִּי בַּפֶּעַם הַזֹּאת אֲנִי שְׁלַח אֶת כָּל מִגִּפְתִּי אֶל לְבָךְ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲמָךְ בַּעֲבוּר תִּדַּע כִּי אֵין כָּמֹנִי בְּכָל הָאָרֶץ'. והיה במשמע כאילו בפעם הזו כבר כלו לו חיציו, וכבר אין לו במה להכותו. ועל כך הוכיחו משה, כי כיוון שידע שטרם יראון את השם אלוקים, מזכירו שהפשטה והשעורה לא נוכו כי אפילו הנה, ועדיין יש לה' במה להכותו ולהראות גדלו. ואכן – כך גם אמר לו משה בהתראת הארכה: 'וְאָכַל אֶת יִתְרֵה הַפִּלְטָה הַנִּשְׁאָרָה לָכֶם מִן הַבָּרָד'.

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מִעַם פְּרָעָה וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל יְדֹה עַל דְּבַר הַצִּפְרָדִּים אֲשֶׁר שָׁם לְפָרְעָה: (ח, ח)

יש להבין מדוע במכת צפרדע הוצרך פרעה לבקש ממשה לצעוק אל ה' שיסיר את המכה מעליו, בניגוד למכת דם שהוסרה מהם אחר שמלאו ז' ימים מיום הכות השם את היאור.

והנה חילוק גדול היה בין מכות אלו. בניגוד למכת צפרדע שנועדה לגרום עינוי וסבל למצרים, מכת דם משמעותה הייתה הרבה מעבר לכך – עצם מה שהיכה ה' את אלילים ומעוז מבטחם – היאור, היה בכדי לשבור את גאון עוזם ולהשפיל את גאוותם. ונמצא שעיקר תכלית המכה הוא בעצם מה שהיכה השם את אלילים. אבל מכת צפרדע שנועדה למרר את חייהם, בדין שלא תסור מהם, עד שיוזעקו אל השם ויבקשו להסירה מעליהם.

כִּי אִם אֵינְךָ מִשְׁלַח אֶת עַמִּי הַנִּגְנִי מִשְׁלִיחַ בָּךְ וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲמָךְ וּבַכְתִּיךָ אֶת הָעָרֹב וּמִלֹּא בְּתֵי מִצְרַיִם אֶת הָעָרֹב וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הֵם עֲלֶיהָ: (ח, יז)

יש להבין את משמעות הכתוב 'וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הֵם עֲלֶיהָ'. והביאור הפשוט הוא שבתחילה אמר שמשלח את הערוב לפגוע בהם, ולא יהיה להם דרך להתגונן ולמצוא מחסה, כיוון שימלאו בתי מצרים את הערוב. ומעבר לזאת הוסיף ואמר שלא רק בבתייהם ישתלח בהם הערוב, אלא כל אדמת מצרים תימלא בערוב.

וחז"ל דרשו מזה הפסוק 'וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר הֵם עֲלֶיהָ' – שכל חיה הגיעה עם אדמת מחייתה. שהרי עד עתה דיבר על מכה בצורה של שליחות מיוחדת לבתי מצרים. וכאן התחדש ענין נוסף במכה, שאדמת מצרים עצמה תיהפך למקום בו תרמוש כל חייתו יער, וכדי לקיים בשלימות חלק זה, אין די שישוטטו דרך אקראי, אלא רק המקום עצמו ייהפך למקום גידולם.

'וְשָׁמִי יִדְוֶה לֹא נִדְעָתִי לָהֶם' – השליחות הגדולה: למצוא את משמעות העולם מתוך מבוכת המקרים

אחת החידות הצפונות בתורה – הם הפסוקים הפותחים את דברי הקב"ה למשה רבינו בדבר גאולת מצרים 'וַיִּדְבֹּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְדֹוֹה: וְאַרְאֶה אֶל אֲבִרְהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְשָׁמִי יִדְוֶה לֹא נִדְעָתִי לָהֶם'. וכאן המפרשים כולם נתקשו לפשר העניין, שהרי מצינו במקומות רבים שהתגלה הקב"ה לאבות בשם הויה, ומה כוונת הכתוב 'ושמי ה' לא נודעתי להם'.

ורש"י ביאר ששם 'אל ש-די' מבטא הנהגה של מידת הדין והעלם ההנהגה, שבכך הונהגו האבות. וכיוצא בזה ביארו שאר המפרשים, שהן אמנם שם הויה הוא השם העיקרי, אך שם 'א-ל ש-די' בא לבטא הנהגה מסוימת בהתגלות שם השם, ובהנהגה זו התגלה ה' אל אבות האומה. אבל עדיין משמעות העניין סתומה וחתומה.

מלבד זאת, נתחבטו המפרשים מאוד, מה פשר משמעותו המילולית של השם 'א-ל ש-די'. ונחלקו בזה לג' כיתות: רש"י וסיעתו פירשו שהכוונה היא שְׁדֵי לו בעולמו, היינו שלא נזקק לדבר מברואיו. האבן עזרא והרמב"ן ועוד פירשו שהוא מלשון 'שודד', שה' משדד מערכות העולם. ויש מהראשונים שפירשו שהוא מלשון מקור קיום ויניקת העולם. ואחר שכולם היה פתוח לפנייהם ספר תורה אחד, יש להבין מהו המאחד בין כולם, וכיצד הגיעו למסקנתם מכוח הפסוקים.

והנה המושג של 'שמות השם' משמעותו בכך שכל שם בא לבטא הנהגה והתגלות של הקב"ה בעולם. כגון, שם 'אלוקים' בכל מקום מבטא את הקב"ה כשופט ומנהיג, ואילו שם 'א-ל' בא לתאר אותו כבעל כוח וגבורה. העולה על כולנה הוא שם הויה, שהוא כביכול השם העיקרי הבא לבטא את כלל התגלות הנהגות השם בעולם. וגם משמעותו המילולית היא מה שהוא מבטא את הוויותו ומציאותו המוכרחת של הקב"ה.

והנה מלבד שם הויה, נתייחדו עוד ג' שמות שמצאנו בהם בפסוק שבאו כתואר נלווה לשם הויה. הראשון הוא שם 'א-ל ש-די'. השני הוא שם 'א-דני'. השלישי הוא שם 'אהי-ה'. וכולם נתחדשו בפרשיות אלו.

הראשון כתוב מפורש בקרא – כמענה לשאלת משה רבינו – 'וַיֹּאמְרוּ לִי מַה שְּׁמוֹ מָה אָמַר אֱלֹהִים' השיבו ה': 'אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם'. אבל מיד נכתב 'וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְדֹוֹה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אֲבִרְהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב שְׁלַחְנִי אֲלֵיכֶם זֶה שְּׁמִי לְעֹלָם זֶה זְכָרִי לְדֹר דֹּר'. וכדי שלא יימצא סתירה בפסוק, נצטרך לומר ששם זה גם משמש כאופן גילוי שם הויה. ובאמת זהו דבר הראוי להתבונן עליו, שהרי לא מצינו אחר כך בכל התורה כולה ובמרחבי התנ"ך שנעשה שימוש נוסף בשם 'אהי-ה' שבו התגלה הקב"ה לישראל. השם השני – שם אדנות, רמוז בפסוק, וחז"ל דרשוהו מקרא 'זֶה שְּׁמִי לְעֹלָם זֶה זְכָרִי לְדֹר דֹּר' – אמר הקדוש ברוך הוא: "לא כשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני ביו"ד ה"א, ונקרא אני באל"ף דל"ת". והרי לנו כינוי נוסף ומרכזי לשם הויה. והשם השלישי הוא שם א-ל ש-די, שעליו דיברנו עתה. ובהישנות הדבר ובהישלשו, מוכרחים אנו לבאר את פשרו ומשמעותו.

והנה מהות שם הויה הוא לקבוע את מציאות השם המוכרחת ומלכותו שהיא מעולם ועד עולם – וכדרך שדרשו בו – היה הווה ויהיה. עובדה זו היא העובדה היסודית ביותר העומדת בבסיס תורתנו ואמונתנו, שה' הוא היחיד מעולם ועד עולם, הוא קדמון, הווה ואחרון, וממילא ידעינן שהוא בורא, מנהיג ומשלם שכר.

וכאשר נתבונן נמצא ששלשת שמות אלו, הבאים לתאר התגלות של שם הויה, כל אחד יש לו משמעות באחד מפנים אלו, ביחס של עבר הווה ועתיד.

שם א-ל ש-די בא לבטא את התגלות הקב"ה כבורא ומחדש העולם, ועל כן הוא מופיע בתורה תמיד בהקשר של ברכת פריה ורבייה, שהרי רק מי שיצר את העולם וטבע וחקק את סדריו, הוא זה שיכול לברך בריבוי על-טבעי.

שם אדנות בא לבטא את מה שהקב"ה הוא 'הווה', ועל כן זהו השם שאנו מזכירים תמיד, שהרי זהו מה שאנו יכולים להשיג בהשגתנו – את מה שמתגלה עלינו עתה.

ואילו שם אהיה בא לבטא את מציאות הנצחית שקיימת תמיד. ועל כן זה מה התגלה להם אז במצרים, וזה מה שנדרש בשם זה – אהיה עימם בצרה זו כאשר אהיה עימם בצרה אחרת. ולכן אנו לא מזכירים שם זה, כיוון שאין לנו השגה ותפיסה בעתיד, מלבד שאנו סמוכים ובטוחים כי זוהי האמת העתידה להתגלות.

והנה בגמ' (חגיגה יב.) – 'אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא והעמידו, שנאמר עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו. והיינו דאמר ריש לקיש: מאי דכתיב 'אני אל ש-די' אני הוא שאמרתי לעולם די'.

ואם כן עלה בידן למצוא מקור לכך שבאמת משמעותו של שם זה הוא לתאר את גדולת השם שברא העולם. אך עדיין נצטרך להבין, מדוע כאשר אנו באים להזכיר את השם כבורא העולם, אנו נזקקים להשתמש דווקא בעובדה זו – שאמר לעולמו די, וכיצד דברי הגמ' עולים בקנה אחד כל הנאמר במשמעותו של שם זה.

והנה כאשר אנו באים לתאר גדולת מעשיו של בשר ודם, אנו מתארים את מה שיצר ובנה חקק וחצב, ובכך יש לבטא עד היכן מגעת גבורתו. אבל כאשר אנו באים לדבר בשבח הבורא הכל-יכול, אשר לגדולתו אין חקר, אין די במה שנאמר שהוא ברא את העולם שנראה לעינינו, שהרי כוחו אינו מוגבל, והיה יכול לכנות אלף עולמות כיוצא בהם.

הדרך היחידה לכנות את גבורתו הוא דווקא על ידי מה שאמר לעולמו די. היינו שגדולתו הוא דווקא במה שכביכול צמצם השפעת גבורתו שאין לה סוף, וברא עולם מוגבל וחומרי. זוהי הדרך היחידה לבטא את שגב גדולת השם הכל-יכול. לא במה שברא, אלא אדרבא, במה שהיה יכול לברוא ולא ברא. ובנקודה זו מתאחדים כל המשמעויות שנתנו לשם 'א-ל ש-די', אשר בא לבטא את עוצם גבורת הוויתו ית' – שהוא זה שברא והעמיד את העולם על מכונו, ואינו נזקק לברואיו.

ואם כן נבין מדוע כל התגלות ה' לאברהם יצחק ויעקב כלולה בשם 'א-ל ש-די', שהרי ספר זה בא לקבוע את הסדר הנכון והראוי בבריאה, וזהו היה גם תפקידם של האבות – לגלות מיהו בעל הבירה ומי פעל כל אלה. וגם כל הנהגות השם התגלו בו כבורא וכשולט על העולם.

אבל בגאולת מצרים הושלם גילוי שם הויה בעולם. כאן נתגלה שם ה' בעולם לא רק כבורא, אלא גם כ'הוה' ופועל את כל המקרים, שופט ומנהיג לכל היצורים. בניגוד לספר בראשית שכל תכלית השכר והעונש היה רק בכדי לגרום לאי מי לקיים את רצון השם, כאן, ביציאת מצרים, מטרת העונש לא הייתה דווקא להכריח את פרעה להוציא את ישראל, שהרי היה יכול בפעם אחת להכותו ולהכריחו לשלוח את בני ישראל מארצו, כמו שאמר לו משה 'כִּי עָתָה שְׁלַחְתִּי אֶת יָדִי וְאֶךְ אוֹתָךְ וְאֶת עַמְּךָ בְּדֶכְרַ וּתִפְחַד מִן הָאָרֶץ: וְאוֹלָם בְּעֶבֶר זֹאת הָעֲמֻדָתִיךָ בְּעֶבֶר הָרְאִיתָךְ אֶת כָּחִי וְלִמְעַן סִפֵּר שְׁמִי בְּכָל הָאָרֶץ'. המטרה הייתה שפרעה יכיר בשם ה' ובכוח גבורתו.

בקריעת ים סוף הושלם הגילוי, ואז נגלתה הנהגת הקב"ה כ'יהיה' – כמו שאמרו אז בני ישראל 'יְדוּהָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד'. שהרי כל תכליתו של נס זה לא היה רק בכדי להצילם – שהרי כבר יצאו וכבר נפדו מבית עבדים, ולאיוזה צורך חיזק השם את ליבם לצאת לרדוף אחר בני ישראל. אבל האמת שכאן נתגלתה מלכות השם במלוא הדרה. לא רק כבעל כוח שיש בידו להציל את מאמיניו, אלא גם כמי שמסבב את כל המקרים על מנת שכל אחד יבוא על גמולו כפועלו. הצדיק כצדקתו והרשע כרשעתו – בדבר אשר זדו עליהם. וגילוי נאדר זה נותן משמעות לכל קיום העולם – ומראה לנו שהוא פועל על פי תכנית סדורה וקבועה מראש, אשר מכוונת לגלות הדבר מלכותו ולתת לאיש כפועלו.

והנה כאשר נחקור אחר המקומות בהם נכתב השם 'א-ל ש-די', נמצא דבר פלא. רוב מוחלט של הפעמים בהם מופיע שם זה, הוא דווקא בספר איוב, בתוך דבריו של איוב ורעיו לפני השם. ומאידך, שם הויה אינו מוזכר בדבריהם אפילו פעם אחת, ודבר זה מתמיה את כל המעיין.

אבל לפי האמור יתבאר, שבאמת איוב הכיר את הקב"ה רק בבחינה זו, של 'א-ל ש-די', שהוא ברא ויצר הכול, ועל כן עבד את ה' וקיבל שכר על נאמנותו. אבל את המציאות הזו, של צדיק ורע לו, לא הכיר. הוא לא התוודע להנהגה זו שבה הקב"ה מוביל ומנווט את הדברים בצורה שרק בסוף יתגלו משמעותם. עדיין לא נגלה לו שם הויה – במשמעות שהוא גם מסבב את כל המקרים ואת כל הנראה כרע – לשמש לתכלית הטוב.

אבל ה' הראה לו כי סוף מעשה – במחשבה תחילה: 'וַיַּעַן יְדֹנָה אֶת אִיּוֹב מִן הַסַּעֲרָה וַיֹּאמֶר: מִי זֶה מַחְשִׁיף עֲצָה בְּמִלִּין בְּלִי דַעַת: אֲזֹר נָא כְגֶבֶר חֲלָצִיךָ וְאַשְׁאֲלֶךָ וְהוֹדִיעֵנִי: אֵיפֹה הָיִיתָ בְּיָסְדִי אֶרֶץ הַגָּד אִם יִדְעָתָּ בִּינָה'. לכל פרט ופרט ישנה משמעות עמוקה בתכניותיו של מלך העולם. וכאן האריך ה' להוכיחו על פניו עד כמה קצרה דעת האדם מלהשיג את דעת קונו ועומק משפטיו. ועל כך נענה איוב לבסוף והודה: וַיַּעַן אִיּוֹב אֶת יְדֹנָה וַיֹּאמֶר: יִדְעָתִי כִּי כָל תּוֹכַל וְלֹא יִבָּצֵר מִמֶּךָּ מִזֶּמֶה; מִי זֶה מַעְלִים עֲצָה בְּלִי דַעַת לְכֹן הַגְדַּתִּי וְלֹא אָבִין נִפְלְאוֹת מַמְנִי וְלֹא אֲדַע'.

ואחר שהכיר ונוכח בצדקת השם, התחולל המפנה הגדול בחייו של איוב: 'וַיִּדְוֶה שָׁב אֶת שְׁבוֹת אִיּוֹב בְּהַתְּפַלְלוֹ בְּעַד רָעָהוּ וַיִּסֶּף יְדֹנָה אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאִיּוֹב לְמִשְׁנָה: וַיָּבֵאוּ אֵלָיו כָּל אֲחִיו וְכָל אֲחֵיוֹתָיו וְכָל יִדְעָיו לִפְנֵים וַיֹּאכְלוּ עִמּוֹ לֶחֶם בְּבֵיתוֹ וַיִּנָּדוּ לוֹ וַיִּנְחֲמוּ אוֹתוֹ עַל כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר הָבִיא יְדֹנָה עָלָיו וַיִּתְּנוּ לוֹ אִישׁ קִשְׁיָטָה אֶחָת וְאִישׁ גֶּזֶם זָהָב אֶחָד: וַיִּדְוֶה בָרֶה אֶת אֲחֵרִית אִיּוֹב מִרְאשֵׁתוֹ... וַיְהִי אִיּוֹב אַחֲרֵי זֹאת מָאָה וָאַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּרְאָה אֶת בְּנָיו וְאֶת בְּנֵי וְאֶת אֲרָבָעָה דִּרְוֹת: וַיִּמָּת אִיּוֹב זָקֵן וְשָׁבַע יָמָיו'.

והנה איתא במדרש שבני ישראל במצרים 'היו בידן מגילות שהיו משתעשעין בהם משבת לשבת לומר שהקב"ה גואלן'. קבלה בידינו מחז"ל, כי המדובר היה בספר איוב, שמשח רבינו כתבו: 'משה רבינו עליו השלום היה מוליך ומביא בידיו את ספר איוב לאחד אחד מזקני ישראל בשעבוד מצרים, למען ישמעו ולמען ילמדו כי יש תקוה לכל בוטח בה', שאחר הרע יקבל גם טוב וחסד ממנו'.

זהו המגילות בהם שמו ישראל את מבטחם, ומהם למדו וידעו כי העולם מונהג ביושר ובידן. עצם העולם מעיד על בוראו ומנהיגו, וסומן בחובו משמעות עמוקה הנפלאה מעיני יצירי כפיו, אשר כל מעשיו בצדק ובמשפט.

והנה נחלקו בגמ' באיזו תקופה חי איוב, יש אומרים בכה ויש אומרים בכה. ועל כך הקשתה הגמ' מבריייתא שבה נכתב להדיא 'ימי שנותיו של איוב, משעה שנכנסו ישראל למצרים ועד שיצאו', והרי לנו להדיא שאז הוא חי ופעל. ותרצה 'אימא, כמשעה שנכנסו ישראל למצרים ועד שעה שיצאו'. בפשטות הכוונה היא לומר שהיו ימות שנותיו ארבע מאות שנה, כשנות גלותם של ישראל. אבל יקשה לומר שזה מה דאתא תנא לאשמעינן, שהרי היה יכול לומר בפשטות שחי ארבע מאות שנה. אלא מוכרח שבא ללמדנו את המשמעות העמוקה בדברים, ששנותיו של איוב מכוונות כנגד שנות ירידתם של ישראל למצרים, וכל סיפורו אינו אלא משל למשמעות גלותם.

מימות אנוש, העולם כולו היה תוהה ובוהה למשמעותו ולפשרו, עד שקם איש תם ירא אלוקים וסר מרע, הלא הוא אברהם העברי, אשר הכיר בבוראו וציווה את בניו ושמרו דרך השם, וברכו השם בכול.

ובנקודה זו קם השטן לקטרג 'וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת יְדֹנָה וַיֹּאמֶר הֲחִנָּם נָרָא אִיּוֹב אֱלֹהִים: הֲלֹא אַתָּה שָׁכַתָּ בְּעָדוֹ וּבְעָדָה בֵּיתוֹ וּבְעָדָה כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִסָּבִיב מַעֲשֶׂה יָדָיו בְּרִכְתָּהּ וּמִקְנֶהוּ פָּרִץ בְּאֶרֶץ'. ולכן הוא מציע להעמיד את נאמנותו במבחן: 'וְאִוְלָם שָׁלַח נָא יָדְךָ וְגַע בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ אִם לֹא עַל פְּנֵיךָ יִבְרָכָה'. ואזי מקבל את התשובה הנוראה 'וַיֹּאמֶר יְדֹנָה אֶל הַשָּׁטָן הִנֵּה כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיָדְךָ, רַק אֲלִיוֹ אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ וַיֵּצֵא הַשָּׁטָן מֵעַם פְּנֵי יְדֹנָה'.

וכך קורה גם בנמשל – בני ישראל חוזרים לנקודת ההתחלה, ומאבדים את כל קנייני אבותם. רק נפשותם המעונות נותרו להם לשלל. ובזאת ייבחנו – האם ישכילו לעמוד על סוד אמונתם, שאינה תלויה בדבר, ונובעת מעצם ההכרה בבורא. האם ישמרו לו אמונים גם בעת בה כבר לקח השם כל אשר להם.

ואכן, כאיוב בשעתו, נקודת המפנה הייתה בעת בה השכילו להכיר שיש מי שמסבב כל זאת בדעת ובתבונה. עכשיו, הם הוכיחו את עצמם נאמנותם, בכך שהמשיכו להאמין גם כשהיה נראה כי הכול מסביב נגמר – התקיים בהם מה שנאמר בסוף ספר איוב 'וַיִּדְוֶה בָרֶה אֶת אֲחֵרִית אִיּוֹב מִרְאשֵׁתוֹ', ואחריתם תשגה מאוד, והייתה מבורכת ומופלאה יותר מראשיתם.

בהיותם במצרים, זכו מכוח אמונתם – להארה מופלאה מאת השם הנכבד: 'אהייה אשר אהייה'. ובכך יש להם תקווה גדולה והבטחה נאמנה שלעולם לא בטל סברם ולא אבד סיכויים: 'אהיה עמם בצרה זו כאשר אהיה עימם בצרה אחרת'. ומכאן והלאה – לעולם אי אנו בני חורין ליבטל מהמשימה הגדולה – לקרוא בשם השם בקרב ברואיו, ולהביא את ברואי תבל, להכיר במשמעותו האמתית של העולם.